ՓՈՒՆՋ

ԹԻՒ 708 — ՇԱԲԱԹ — 1872 ՓԵՏՐՎԱՐ 5

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ալպամայի խնդիրը

Վերջին օրերս այս խնդիրը մեծ կարևորութիւն ստացած է։ Բոլոր աշխարհի ժողովուրդք ու լրագիրք քիչ շատ այս խնդրոյն վրայ կխօսին, և շատերը բաւական չհամարելով խնդրոյն բուն հեղինակաց այսինքն Անգղիոյ ու Ամերիկայի կառավարութեանց բռնած ընթացքը դիտել, իրենք ալ միտք կյոգնեցնեն, և ոմանք պատերազմաւ և այլք առանց պատերազմի վախճան առնուլն հաւանական կհամարին։

Մենք ալ այս խնդրոյն վրայ քանի մը շաբաթէ հետէ մեր սովորութեան համեմատ կարևոր եղած տեղեկութիւնները հրատարակեցինք։ Եւ ահա այսօր ալ մեր կարծիքը կը յայտնենք. այսինքն թէ՝ այս խնդիրը, որուն ահարկու կերպարանք մը կուտան ոմանք և այսպէս հրատարակելով դրամատանց ու վաճառատանց տագնապ ու ՞ՀԱս կը պատճառեն, այս խնդիրը կրսեմք ըստ մեզ շատ հաւանական է որ խաղաղութեամբ վերջանայ, կամ դարձեալ առ կախ մնայ։

Այս կարծիքը կուտամք, ի քննին առնելով Անգղիոյ ու Ամերիկայի ժողովրդոց բարքն ու վիճակը և անոնց կառավարութեանց ընթացքը։ Անգղիացիք ու Ամերիկացիք դաղղիացւոց պէս դիւրաւառ և շտապող չեն. անգղիացւոց թագուհին և ամերիկացւոց նախագահը երբէք չեն նմանիր Սէտանի մարդուն և անոր տիկնոջ, որ շուտով որոշեն դէնք վերցունել, և իրենց երկիրները արեամբ ու աւերածով թշուառացունել և միանգամայն իրենց շրջակայից մեծամեծ վնասուց պատճառ ըլլալ։

Անգղիա և Ամերիկա եղբարք են և վաճառականութեամբ մեծամեծ յարաբերութիւններ ունին մէկմէկու հետ։ Ասկէց զատ, Անգղիա խոհուն և հեռատես ըլլալով՝ կրնայ դիտել թէ երբ ինքը Ամերիկայի հետ պատերազմի բռնուի, մէկ կողմանէ Իրլանտա և միւս կողմանէ Հնդկաստան ոտք ելնելով և երկուքն ալ արտաքուստ օգնութիւններ դտնելով զինքը մեծ նեղութեան մէջ կձգեն, և թերեւս կվտանդի, վասն զի՝ ինչպէս յայտնի է, անգղիական ցամաքային զօրութիւնը ծովայինէն կարի նուազ է։

Ինչպէս Անգղիա նոյնպէս և Ամերիկա ոչինչ նուազ կխորհի իւր օգուտը և ապագայն։ Շատ հաւանական է որ արտաքին պատերազմի մը ժամանակ ներքին պատերազմ մը դարձեալ երեւան դայ և մեծին Լինքօլնի ի դլուխ տարած միութեան հրաշալի գործն աղաւաղի և երկիրն իւր ներկայ նախանձելի ներդաշնակութիւնը կորուսանելով մեծամեծ վնասուց ենթարկի։

Այս կրկին տեսութեամբէ որ մենք ալ Ալպամայի խնդրոյն խաղաղութեամբ վերջանալու կարծեաց կուսակից կդըտնուինք, և չենք վարանիր յայտարարութիւն ընել դրամի ու վաճառաց տուրևառի մարդոց որ այս կարծեաց յարին և այլ և այլ դուշտկութեանց անսալով ի զուր չվնասին։

Հռոմայ Պապը զիջում ընելու հակամէտ կերեւի։ Իւր մերձակայ կարտինալք թէեւ կվնան համոզել զինքը որ թողու Հռոմն ու Վատիկանը և աթոռը կամ Աւստրիա և կամ Գաղղիա փոխէ, սակայն՝ ինքն չանսար անոնց համոզմանց և չուզեր Վարտիկանէն ելնել։ Տեղափոխութեան հաճութեան չտար, անշուշտ առաւել վնասակար համարելով զայն. եթէ այսպէս հեռատեսութեամբ վարուէր՝ իւր կրօնական ազդեցութիւնն ալ չէր նուազեր անսխալութեան վարդապետութեան հրատարակութեամբ. և թերեւս հռոմէական ժողովուրդք այնչափ անտարբեր չէին կենար աշխարհական իշխանութեան բարձման առնելը եթէ անսխալութեան վարդապետութիւնը զիրենք դայթակղեցուցած և Պապէն ցրտացուցած չըլլար։

Պապը տեղափոխութեան համար իւր մերձակայից խորհուրդները առ ոչինչ դրելէն զատ, նկատելով որ ծերութիւնը մահն իւր դուռը հասուցած է, և Աւստրիա՝ Գաղղիա՝ ու Սպանիա կուզեն որ այսուհետեւ Պապի ընտրութիւնը միայն իտալացի կարդինալաց համար մենաշնորհ մը չըլլայ, կհաճի եղեր կարդինալութեան աստիճան տալ աւստրիացի՝ դաղղիացի ու սպանիացի եպիսկոպոսաց ալ և այսպէս զանոնք ալ Պապութեան ընտրելեաց կարդը դասել։ Իտալացի կարտինալաց համար ծանր է այս յեղափոխութիւնը, բայց պարտաւորեալ են ընդունիլ և միայն ջանալ որ ընտրութեան ատեն վիճակն դարձեալ իտալացի կարտինալի մը ելնէ։

Սպանիա դեռ խաղաղութիւն դտած չէ։ Յաճախ պաշտօնեից փոփոխութիւններ կըլլան, և ամեն ժամ երկիւղ կայ թէ ապստամբութեան մեծ փոթորիկ մը պիտի ելնէ։ Իտալիոյ թագաւորը՝ որ Սպանիոյ թագաւորին հայրն է, իւր որդւոյն կենաց ապահովութեան և ի հարկին ազատութեան համար արդէն պատերազմական նաւ մը Սպանիոյ ջուրերը հանած է։

ՍԶԳԱՅԻՆ

Երուսաղէմայ - Սիոն ... ամսագիրն վերջին թուոյն փունջի դէմ անվայել յարձակումներ ըրած է։ Զեմք պատասխաներ այս յարձակմանց, այլ կցաւիմք որ Երուսաղեմայ Ս. Պատրիարքին տրամադրութեան տակ հրատարակեալ կրօնական թերթ մը հայհոյանքն իբրեւ պատասխան կհրատարակէ մեզի և այլոց դէմ։

Սիոն եթէ կզիջանի՞ արդարութեան ձայնին լսել, թող հրատարակէ թէ՝ Երուսաղեմայ Ս. Պատրիարքը ինչ պատճառաւ չյարգէր ու չդործադրէր այն կանոնադրութիւնը, որոյ համար ուխտ ըրած է հանդիսաւոր կերպիւ։ Սիոն ինչ առարկութիւններ ունի արդարացունելու համար Երուսաղեմայ Ս. Պատրիարքը որ կատարեալ միապետութեամբ կվարուի վանական դործոց մէջ և Տնօրէն խորհուրդ չկազմեր ըստ կանոնադրութեան։ Սիոնէն կինդրեմք հրատարակել թէ՝ Տ. Ե. Ս. Պատրիարքը կրնայ արդարանալ, որ ընդդէմ կանոնադրութեան վարուելով 20 հազար լիրայի պարտուց տակ դրած է վանքը։

Սիոն եթէ կկարծէ որ այս խնդրոց մէջ բոլորովին լռութիւն պահելով և ասոր անոր դէմ հայհոյելով՝ Տ. Եսայի Պատրիարքը անմեղադրելի կընէ, մեծապէս կսխալի, և իբրեւ բարեկամ անմիտ՝ ուրիշ բան ըրած չըլլար բայց եթէ միանդամայն իբրեւ հայհոյիչ ներկայացունել զնորին Սրբազնութիւնը առաջի ընդհանրութեան Ազգիս։

Ուրախ պիտի ըլլամք եթէ Սիոն մեր այս հեղիկ տողերուն դէմ ալ չհայհոյելով, արժանաւոր պատասխան մը տալ բարեհաճի յապահովութիւն դայթակղեալ հասարակութեան։

— Առաջիկայ ուրբաթ օրը Ընդհանուր ժողով պիտի դումարի, եթէ նախորդ երկու նիստերուն ատենագրութիւնները տպադրութեամբ պատրաստուած ըլլան։

— Արարատ լրագիրն Բ. Դրան հրամանաւ չորս ամսուան համար դադարած ըլլալով՝ փոշ լրագիրն սկսած է ղրկել իւր բաժանորդաց, որպէս զի դադարման միջոցին մէջ զանոնք ղրկած չըլլայ։

Մենք ոմանց պէս հաճութիւն չեմք զդար Արարատայ ընդունած այս հարուածոյն վրայ, և ծանր խօսքերով վերս ի վերայ վիրայ չեմք դներ. այլ կը ցաւիմք որ Արարատայ մեծարդոյ տնօրէնութիւնը անուշադրութեամբ ընդունելով անվայել խօսքեր պարունակող յօդուած մի՝ օրինայ խստութեան ենթարկեցաւ։

— Կըսեմք թէ՝ Ս. Պատրիարքը Հայրը Կիլիկիոյ կաթողիկոսին պիտի ղրկէ քանի մը վարդապետներ, որպէս զի Կիլիկիոյ վիճակին մէջ պաշտօն առնուն եւ եպիսկոպոսական աստիճանի բարձրանան։

— Արմաշի վանքը դտնուող սսեցի Նիկողոս եպիսկոպոսն Ս. Պատրիարք Հօր այս օրերս գիր մը ուղղելով շատ յանդիմանութիւններ տալէն յետոյ պահանջեր է որ թոյլ տրուի իրեն Սիս երթալ եւ իւր գոյքն առնուլ ու դառնալ։

Անհնարինս պահանջէ Նիկողայոս եպիսկոպոս։

— Սեբաստիոյ ընդարձակ վիճակին, յետ երկարատեւ յուզման եւ բաղում վընասուց, վերջապէս խաղաղեցաւ եւ ի շընորհս սահմանադրութեան համաձայնութիւն եւ օրինաւոր ժողովներ հաստատեցան։

Երեքշաբթի օրը Սեբաստիայէն Պատրիարքարան հեռադիր մը եկաւ, ուսկից կիմացուի թէ տեղւոյն երեսփոխանական ժողովն միաձայն հաւանութեամբ եւ քուէով Առաքնորդ ընտրեր է Սեբաստիոյ դերապատիւ Տ. Պետրոս Ծ. վարդապետը։ Ս. Պատրիարք Հայրը հինգշաբթի օրը կանչելով Նորին դերապատուութիւնը, ծանոյց ընտրութեան արդիւնքն եւ շնորհաւորեց։ Հետեւաբար, կյուսամք թէ քիչ օրէն պատրաստուելով պէտք եղած պաշտօնական դրութիւններն՝ նորընտիր Առաքնորդը կըդառնայ իւր վիճակն ու միանգամայն հայրենիքը, ուսկից երկու տարիներէ հետէ բացակայ եւ թափառական կդըտնուի մայրաքաղաքիս մէջ։

Կշնորհաւորեմք դերապատիւ Տ. Պետրոս վարդապետը, եւ կարողութիւն կմաղթեմք առ ի բարեկարգութիւն եւ ի շինութիւն Սեբաստիոյ վիճակին, որ տարաձիգ խռովութեանց պատճառաւ ի սպառ վատթարացած է եւ անձնուէր ու անդուլ ջանից եւ խնամից կարօտ է։

Տ. Պետրոս վարդապետի միաբերանութիւնը մեծ է. — իւր նեղդեհութեան եւ հալածանաց տարիները իրեն համար միանգամայն փառաց ու պարծանաց պըսակներ եղան, վասն զի՝ մայրաքաղաքիս մէջ ամենն անոնք, որ թիւր ու սխալ տեղեկութեանց հաւատ ընծայելով ընդ ակամբ կնայէին իւր վրայ, այժմ մեծ համակրութիւն ու սէր ունին առ ինքն՝ տեսնելով իւր ընտիր ու ազնիւ յատկութիւնները եւ աներկմիտ են թէ ինքը ըստ ամենայնի կարող է իւր հայրենեաց ընդարձակ վիճակը բարւոք հովուելու եւ կառավարելու։

— Շապին-Գարահիսարէն յունվ. 12 թուով դրուած նամակ մը ուրախութեամբ կծանուցանէ մեզ թէ՝ դերապատիւ Առաքնորդ Ս. Հօր քանի մը հակառակորդք հաշտուեցան Նորին դերապատուութեան հետ եւ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է բոլոր վիճակին մէջ։ Ուրախ եմք մեք ալ այս լրոյն վրայ, որովհետեւ հակառակութիւնը միշտ վնասակար է եւ միայն խաղաղութեամբ ու համաձայնութեամբ յառաջադիմութիւն ու բարեկարգութիւն տեսնել կարելի է վիճակի մը մէջ։

— Իզմիրի Արշալոյս լրագիրն տեղւոյն աղգայնոց վրայ հետեւեալ վիճակագրութիւնը հրատարակած է։

«Իզմիրի Հայ ժողովրդեան թիւը 7000 հոգիի չափ է, և անցեալ 1871 ամին մէջ 105 հոգի ծներ են։ Իսկ մեռեալներուն թիւը 129 ի կհասնի, որոնցմէ 15 հոգին ծաղկի հիւանդութեամբ վախճաներ են։ Ցընթացս նոյն տարւոյն Իզմիրի Հայ ժողովրդեան մէջ 29 ամուսնութիւնք տեղի ունեցեր են։ Վերոյիշեալ ծնելոց և մեռելոց թիւերը իրարու բաղդատելով թէպէտև եւրոպացիներուն թիւն աւելի է. սակայն դիտողութեան արժանի է որ մեռեալներուն մէջ պանդուխտներ ևս կգտնուին»։

— Կէտիկեան թէքիրտաղցի մեծարգոյ Կարապետ աղա խոհարար, լրագրէս տարեկան բաժին մը ընծայած է Գումբ դաբուի դրսի Պէղճեան ազգկանց վարժարանին, Իյիշատակ իւր վաղամեռիկ օրիորդին, որ յիշեալ վարժարանին յառաջադիմ ուսանողներէն էր։

— Լրագրոյս անձկութիւնը հարկադրեց զմեզ առաջիկայ շաբթուան թողուլ Գահիրէի Խորէնեան վարժարանի և թաղական Խորհրդոյ մեծարգոյ անդամոյ ստորագրութեամբ առ մեզ ղրկուած նամակի մը հրատարակութիւնը։

Այս շաբթու հետեւեալ երկու դրութիւնը ընդունեցանք առ ի հրատարակել, որոց առաջինը պաշտօնական է և կայսերական բժշկական մեծարգոյ ժողովոյն կողմանէ ուղղուած է. իսկ երկրորդը մեծարգոյ Տոքթոր Զայեան գրած է։

Ա.

1 Փեբրվար 1872 Կ. Պոլիս

. . . Խմբագիր

Արքունի բժշկական ժողովը՝ հետեւեալ քանի մը տողերուն մեր ազգօգուտ լրագրոյ մերձակայ թերթերէն մէկուն մէջ հրատարակուիլը կը խնդրէ։

Տոքթոր Զայեան անցեալները բժշկական ժողովոյն բողոք մատուցած էր մէսիւ Անթուան Ռօզոլթոյի դէմ իբր թէ յիշեալ դեղագործը տոքթորին մէկ դեղագրին մէջ ճնշակար դեղ կայ ըսելով զինքը վատահմտուած ըլլոյ։

Արքունի ժողովը՝ պէտք եղած տեղեկութիւնները ձեռք բերելով և միանգամայն դիտելով որ նախ՝ դեղագրին մէջ ճնշակար դեղ չիկայ, երկրորդ՝ բնաւ ապացոյց մ'ալ չիկայ որ մէսիւ Անթուան Ռօզոլթոյի սոյն վատահմտուական զրոյցքն ըրած ըլլալը հաստատէ, հետեւաբար բողոքոյ տեղի չուներնալը կը հրատարակէ։

Ընդունեցէք, Տէր, խորին յարգանքներս։

Ի դիմաց ժողովոյ

Յակոբ Խանդամեան

Բ.

. . . Խմբագիր

Ձեր պատուական լրագրոյն 702 դ թուոյն մէջ անկողմնակալ յօդուած մի տեսանք, որ Իսկիւտարի Սկլամբէյի դեղագործներէն Պ. Անթուանի և մեզ կվերաբերէր։ Նոյն յօդուածով ծանուցանելով մեր կողմանէ յիշեալ դեղագործին դէմ առ արքունի բժշկական մեծարգոյ ժողովն բողոք եղած և դատ պահանջուած ըլլալն, յայտարարութիւն ըրած էիք թէ պիտի հրատարակէք նաեւ պաշտօնական քննութեան արդիւնքն։

Արդ՝ այս պաշտօնական քննութիւնն աւարտած ըլլալով՝ յուսամ թէ ձեզ ալ ի պաշտօնէ հաղորդուած է, կամ՝ դուք ուղած առած էք առ ի հրատարակել։

Հետեւարար՝ այս պաշտօնական վճռէն անշուշտ իմացած էք թէ դեր դեղագրին մէջ ընսակար դեղ չկայ։

Արքունի բժշկական ժողովն զայս հաստատելէն յետոյ՝ միանգամայն կայտարարէ թէ, յիշեալ դեղագործին կողմանէ մեզի դէմ վատահմտաւոր զրոյց եղած ըլլալը հաստատող ապացոյց բնաւ չէ տեսած, և հետեւաբար այս մասին նկատմամբ մեր ըրած բողոքը անտեղի համարեր է։

Մեծարգոյ ժողովոյն ներողութեանը ապաստանեալ՝ կհամարձակիմ դիտել թէ, մեր բողոքն անտեղի չէր համարեր, եթէ բարեհաճէր կատարեալ կամ ընդարձակ քննութեանց ձեռնարկել, ինչպէս՝

Ա. — Քննել թէ՝ ինչ պատճառ եղած է որ հիւանդին ակը մեծապէս չփոթելով ուրիշ բժիշկ մ'ալ այցելութեան կանչեր և անոր ու մեր դեղագրերը մէկտեղ ուրիշ դեղագործի մը տարեր է, և հիւանդը բաղում ժամեր առանց դեղի մնացեր է։

Բ. — Քննել թէ՝ ինչ պատճառ եղած է որ հիւանդին ընտանեաց մէջէն մէկը մեր դեղագիրը 15 օրի չափ քովը պահեր, և այս ու այն բժշկին ցուցեր է։

Այս պատճառները գիտէք դուք, մեծապատիւ խմբագիր։ Գիտէք մեր պատուոյն դէմ եղած այս վատութեան հեղինակը, որովհետեւ դուք ալ՝ մեր բողոքոյն համաձայն հրատարակած էիք։ Նոյն իսկ ընտանեաց կողմանէ քանիցս խոստովանեցան մեզ, բայց ասա պաշտօնական քննութեան ատեն ուրացան։ Անշուշտ Ձեզ ալ խոստովանող եղած է մեր դեղագրին ինչպէս եւ մնալն։ Հետեւապէս՝ ուրիշ միջոցներու դիմելու գործը ինձ վերապահելով, այս զրոյս հրատարակութիւնը խնդրելով՝ յարգանօք մնամ։

3 Փեբրվար 1872

Իսկիւտար Զայեան

Մեծարգոյ Տոքթոր Զայեան այս գրոնին պարտ կդնէ մեր վրայ երկրորդել մեր 702 դ թուով գրածը՝ որ հաւատարիմ բարեկամի մը տեղեկութեանց վրայ հիմնուած է. այսինքն հրատարակել թէ՝ Տոքթոր Զայեանի դեղագիրը ընդդէմ օրինաց չէ շինուեր, ճնշակար է ըսուելով և ասկէց աւելի ծանր բառեր գործածուելով։ Այսպէս գրեցինք յիշեալ թուով, և այսօր ալ կկրկնեմք, չէթէ մեր առջի ըսածը ետ չառնելու և յամառելու՝ այլ ճշմարտութեան պաշտպան կանգնելու դիտմամբ, որ մեր նուիրական պարտաւորութիւնն է։

Հետեւարար՝ պատրաստ եմք պատասխանատուութեան, և կարծեմք թէ մեզ տրուած տեղեկութեանց հեղինակն ի սիպղական հարկի ուրացութեան վատութիւնը չընդունիր։

Արմաշի վանքէն եկած հետեւեալ կարեւոր աղդարարութեան՝ որ ուսումնասէր աղգայնոց ուշադրութեան արժանի է, ամենայն հաճութեամբ տեղի կուտամք։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՇԵՐՕԹԵԱՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՁԱՐԽԱՓԱՆ ՄՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

ԻՎԱՆՍ ԱՐՄԱՇՈՒ

Այսօր առանց առարկութիւններու շատ դիւրին է ապացուցանել՝ թէ սրբազան

օգտակար է ուսումը, և սրչափ արդարանալի չեն ուսման համար անհոգութիւնները։ Աշխարհի հին և նոր դարուց երեւելի տարբերութիւնը ասոր ձեւաւքն եղած է։ Մարդը իւր յատուկ ձիրքերուն, խելքին և ազատութեան կողմանէ ազնուագործող մեծ հնարքը ուսման կամ դիտութեան հնարքն է։ Ամենուս իւր բովանդակ կարեւորութեամբը ծանօթ և ամեն անգամ փորձուած ճշմարտութիւնը աս է հիմայ. Ո-ՈՒՆԷ ՊԷՏ է։

Եւրոպայի ազգաց յաւաջադիմութիւնը կամ ըյսը մեր աչքերը խաղնելէն և կամ քառասուն տարիէ 'ի վեր է՝ որ ամէն եկեղեցւոյ մօտ դպրոց մ՚ալ շինած եմք։ Սկիզբները շատ փիչ մարդիկ կնկատէին դպրոցներն իւր այնպիսի տեղի՝ ուր մարդկային միտքն իւր անուղղը պիտի առնու։ Ժողովրդին մեծ մասը նամակ մը գրելու, պարտապանի անուն նշանակելու, առ և տուրը գրելու չափ բան սորվելը բաւական կհամարէր. մէկ մասն ալ դպրոցները եկեղեցւոյ սրբահին մէջ շինուած տեսնելէն կհամարէր՝ թէ հոն դպրութիւն ընելու և ժամերգութիւն կատարել սորվելու չափ բան միայն պիտի աւանդուի։ Սակայն ուսմունքը պէտքն չէ, միայն գիր մը գրելն ալ չէ, այլ Սոկրատեան մեծ առածին, Ծանիր զքեզ իմաստասիրական ճշմարտութեան խոր գիտութիւնը, այսինքն ուսանել՝ թէ ինչ է մարդը, ինչպէս է սկիզբը, ուր կնայի վախճանը, աշխարհի հետ՝ յորում կապրի, ինչ կապակցութիւն ունի, ինչ են իր նմանները, բնութիւնը, Աստուած կամ իրաց առաջին պատճառը։ Դպրոցներուն բուն կարեւորութեան կէտն ուրեմն պէտք եղածուն չափ չճանչցուելէն, իսրայելացւոց քառասնամեայ անապատական թափառումին պէս, փոխանակ աւետեաց երկիրը կամ ճշմարիտ կրթութիւնը ձեռք բերելու, հոս հոն կտարուբերինք, նը-պատակին մերթ կմոռնամք՝ մերթ կը հեռանամք։ Եւրոպայի լուսաւորութիւնը լրտեսողներուն մեծ մասն ալ, գրաբաղդաբար, Յեսուայ և Քաղեբայ լրտեսակիցներուն պէս, ազգը խրատյանող կերպարանօք երեւնալով, ուսմունքէ աւելի սոսկումն առած են չատերը՝ քան մեծամեծ բարիքներու ակնկալութիւն. ուստի մշանջենաւոր չփոթներ և իրարանցումներ դպրոցները հոն թողած են՝ ուր որ էին երբեմն։

Ուսմունքներն ընտրելու և աւանդելու կերպին մէջ հասարակաց դատաստանը քանի որ դեռ մէկ ուղիղ տեսութեան մէջ ժողված չէ, թաղային կամ հասարակային մատակարարութեանց ներքեւ դրուած որ և է վարժարաններ հաւանական է կարծել՝ թէ չպիտի կրնան յաջողել բուն ուսումը ձեռք բերելու. որովհետեւ դժուարութիւնը տեղափոխելը՝ վերցունել չէ, կամ ինչպէս թաղային արդեան դպրոց մը թաղին՝ ուսմունքը սիրող քիչերու և չսիրող շատերու ազդեցութեան ներքեւ կյեղափոխի, նոյն և մի վտանգներով ուրիշ որ և է ոճոյ տակ մոտած դպրոցներն ալ, դիշերօթեայ ըլլան՝ թէ չըլլան, կյեղափոխին, չեն կրնար շարունակել, և կը կաղան կամ կնսափանուին։ Ասոր օրինակ տալու հարկ չունինք, ամեն խելքը գլուխը մարդիկ համոզուած են։ Ուրեմն գոհութեան արժանի գործ կկատարեն անոնք՝ որ ամեն ազդեցութենէ ամբողջներու դատաստանէ անկախ գիշերօթեայ վարժարաններ կբանան, միայն, երանի թէ, ջանան միշտ ճշմարիտ կրթութիւն տալ, կամ հայոյն բարքը կրթել, և ոչ թէ հայը խելով՝ վրան եւրոպացի պատուաստել։

Մենք ալ ամէն աւելի նշանաւոր ծառայութիւն մը չէինք կրնար խորհել և կատարել Եկեղեցւոյ և Ազգին համար։ Փափաքելով՝ որ կարելի եղածին չափ ուսումը դիւրամատոյց ընենք, բայցինք այս տեղ դիշերօթեայ նոր վարժարան մը ընդ հովանաւորութեամբ և պաշտպանութեամբ տիրուհւոյն մերոյ ամենօրհնեալ Յարկափան սուրբ Աստուածածնի։

Մեր ազգին ծնողք՝ որ իրենց որդւոյ վրայ մտքի կրթութեան և բարի քաղաքացութեան հետ երկիւղած և բարեկրօն դաստիարակութիւնն ալ կփնրեն, մեծապէս գոհ պիտի ըլլան մեր այս ձեռնարկութենէն. որովհետեւ բուն հայկական վանքի մը մէջ զուտ հայկական դաստիարակութեամբ սնեալ վերատեսուչներու և դաստիարակաց ներքեւ կրնան կրթուիլ ոչ ինչ իւիք նուաղ քան որչափ կոստանդնուպօլսոյ մայրաքաղաքին մէջ։

Այս դպրոցին մէջ պիտի աւանդուի.

1. Ուսումն հաւատոյ ըստ վարդապետութեան Հայաստանեայց կաթուղիկէ եկեղեցւոյ.
2. Ուսումն հայկական լեզուի կատարեալ և ոչ վեր ի վերոյ, մինչեւ բանասիրութեան տեսակները.
3. Գաղղիերէն.
4. Տաճկերէն.
5. Պատմութիւն սրբազան.
   » ազգային.
   » ընդհանուր.
6. Պատմական հմտութիւն Եւրոպայի քաղաքականութեան.
7. Քաղաքական տնտեսութիւն.
8. Երկրագործութիւն.
9. Աշխարհագրութիւն.
10. Թուաբանութիւն.
11. Գրահաշիւ.
12. Երկրաչափութիւն.
13. Տոմարակալութիւն.
14. Գծագրութիւն.
15. Նկարչութիւն.
16. Բնագիտութիւն.
17. Փիլիսոփ. Հոգեբանութիւն.
   » Տրամաբանութիւն.
   » Բարոյագիտութիւն.
   » Աստուածաբանութիւն.
   » Պատմութիւն.

Ուսմանց այս տեսակները ցանկի մը վրայէ ժողվելով օրինակած չեմք, այլ որոնց որ դասատուները դրեթէ առ ձեռն պատրաստ ունիմք։

Աշակերտաց կերակուրը, անկողինը, հանդերձը, լուացքը, կարկատը, գրոց և թղթոյ և գործեայ ծախքերը դպրոցը կհոգայ. իսկ սովորական հանդերձները, և թէ արձակուրդի թէ ուրիշ դէպքերով երթեւեկութեան և թէ նամակներ և ուրիշ կարասիներ փոխադրելու ծախքերը ծնողք պիտի վճարեն։

Կերակրոյ և ուրիշ մարմնաւոր պիտոյից կողմանէ միապէս պիտի խորշիմք թէ 'ի դծծութենէ և թէ 'ի շռայլութենէ՝ մրատագիր ըլլալով միշտ հետեւիլ առողջաբանական կանոններու։

Ի փոխարէն դպրոցական ծախուց՝ որք 'ի վեր անդր նշանակուեցան, իւրաքանչիւր աշակերտի ծնողք պիտի վճարեն տարեկան քսան և վեց լիրայ օսմանեան. կէսը, կամ 13 լիրան, աշակերտին դպրոց մտած առենը, կէսն ալ վեցերորդ ամսուն վերջը պիտի վճարեն, և այնպէս հետզհետէ՝ որչափ առեն որ ուզեն թողուլ իրենց զաւակները։

Վարժարանը բացուած կհամարուի առաջիկայ մարտ ամսոյն սկիզբէն, և այնուհետեւ աշակերտք կընդունուին ամեն ամսոյ սկիզբը։ Աշակերտաց վարժարան մտած առենը իրենց աշակերտութեան տարւոյն սկիզբը կհամարինք։

Կ. Պոլսոյ համար դործակալութիւնը յանձնուած է Ց. Ա. Գալաֆեան եղբարց, որոց հետ պէտք է խօսուի Զաքմակճըլար եօքուշու 'ի Գրատան Հայաստանի, թիւ 16։

1872 Յունուարի 25

Ի Վանս Զարխափան Սուրբ Աստուածածնի յԱրմաշ.

Եպիսկոպոս Վանայ Արմաշու

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական կառավարութիւնն արդիլած է, Պէթ-պաղարի մէջ զինուորական հին հանդերձից ծախուիլը։

Կասկած կայ թէ զինուորական կարգէ չեղող ստահակ անձանց ոմանք զինուորական հին լաթեր հագնելով, անդին ասդին անկարգութիւններ կընեն, և զինուորական դասուն անպատուութեան պատճառ կըլլան։

—Զինուորական գործոց նորընտիր պաշտօնեայն երեքշաբթի օրը մայրաքաղաքս հասնելով, հետեւեալ օրը Օգոստափառ Սուլթանին ներկայացաւ և սովորական հանդիսիւ զինուորական պաշտօնատունը դնաց։

—Ի պաշտօնէ կծանուցուի թէ՝ ըստ դատական օրինաց չպիտի ընդունուին այն աղերսագրերն, որոց մէջ նշանակուած չեն տարին՝ ամիսն՝ օրն՝ ամբաստանողին և ամբաստանելոյն անունը՝ մականունը՝ արհեստը՝ որ կառավարութեան հպատակ ըլլալն՝ բնակութեան տեղն ու թիւն և խնդրոյն համառօտ բովանդակութիւնը, և միանդամայն ամբաստանողին կամ ստորագրութիւնը և կամ կնիքը չունին։

—Անցեալները Հռոմայ Պապին կողմանէ յատուկ պաշտօնով մայրաքաղաքս եկող և վերադարձող Մ. Ֆրանքիի առաջարկութեամբ, Պապը չորս հռոմէական քահանայից՝ եպիսկոպոսական աստիճան, և քանի մը երեւելի անձանց այլեւայլ աստիճանի պատուանշաններ շնորհեր է։

Աւելորդ է ըսել թէ այս քահանայապետական պատուոյն արժանի եղող-

ները Հասունեան կուսակցութենէ ըլլալու են։

— Ոստիկանութեան նախկին պաշտօնեայ Հիւսնիին ԱԹԷՆՔ փախած ըլլալուն լուրը սուտ կհանեն նոյն իսկ Ա-ԹԷՆՔի լրագիրք։ Հիւսէյին անուն մէկը մէկը հոն գացեր է, և Հիւսնի ու Հիւսէյին անունները այն ատեն իրարու հետ շփոթեր են։

— Շուրայի-Ցէվլէթի օգնականներէն Ֆախրէտտին պէյ՝ Կէմլէյիկի գայմադամութեան պաշտօնը տրուեցաւ։

— Ցունաց Պատրիարքարանը Պուլղարաց հետ ամենայն խստութեամբ վարուելուն և երբէք դիմում ընել չուզելուն պատճառաւ, միլիոնաւոր ժողովրդեան Ցոյն եկեղեցիէն բաժնուելուն և զատմարմին մ՝ըլլալուն տեղի տուած է։ Բ. Դուռը այսպէս ծանուցանելով Ցունաց Պատրիարքարանին, և բոլոր պատասխանատուութիւնը անոր վրայ թողլով Պուլղարաց համար անցեալները տրուած առանձնաշնորհութեանց կայսերական հրովարտակին կատարեալ կերպիւ դադրիլը հրամայեր է։

Ի վերայ այսր ամենայնի, Ցունաց Պատրիարքարանը դ'էռ կհակառակի, և որոշած է բոլոր Պուլղար ժողովուրդն արտաքոյ Ցունական եկեղեցւոյ համարիլ և բանադրել, եթէ մինչեւ 60 օր չմերժեն իրենց առաջնորդ եղող Պուլղար եպիսկոպոսներն և չդան չհպատակին Ցունական իշխանութեան։

Միւս կողմանէ, Պուլղարք առ ոչինչ կդրեն այս սպառնալիքն, և իրենց ազգային գործոց կարգադրութեան և առանձինն Պատրիարքի մը ընտրութեան գործերով կզբաղին կայսերական հրամանաւ։

Պուլղարք՝ սաստիկ զայրացած են Ցոյն Պատրիարքարանին իրենց դէմ բռնած ընթացքին համար։ Խումբ-խումբ դումարումներ՝ ընելով ուխտ և երդում կընեն երբէք ոտք չկոխել Ցոյն եկեղեցիները։

Այս ամենը՝ հալածանաց հետեւանք են։ Մեր ազգն ալ այս պատճառաւ երբեմն մեծ կորուստներ ըրած է, և յապագային եղած ղղջումներն ապարդիւն մնացած են։

— Ղալաթիա հրատարակուող Լորրի անուն գաղղիական լրագիրն Իտալիոյ թագաւորին դէմ յօդուած մի հրատարակած լինելով, չորեքամսեայ դադարման դատապարտեցաւ։

— Լոնտոնի մէջ եգիպտական պանքային բաժանորդաց ընդհանուր ժողովն դումարելով, ներկայացեալ տեղեկագրէ մը իմացուեր է թէ անցեալ վեց ամսոց մէջ 26,700 լիրա շահ մնացեր է։ Հետեւաբար՝ որոշուեր է որ 12,500 լիրան բաժանորդաց տրուի, և մնացածը պահուի ու առաջիկայ տարւոյն հաշուոյն անցնի։

— Սուէյշի ջրանցքին տնօրինութեան կողմանէ յայտարարութիւն եղեր է թէ՝ ջրանցքին հատակն աւելցած լինելով, այսուհետեւ ժամանակին պիտի վճարուին ընկերութեան բաժնետոմսերուն տոկոսներն։

— Ռումանիոյ իշխանութիւնը ամեն ազգու միջոց ձեռք առեր է, հրէից կենաց՝ պատուոյն և ընչից դէմ եղած յախուռն յարձակմանց հեղինակները խըստիւ պատժելու համար։

— Գաղղիոյ կառավարութիւնը մօտերս թղթատարութեան դադարեցնելու մը հաստատեր է Պէլճիքայի կառավարութեան հետ։

— Պիզմարք իշխանին՝ Ամերիկայի և Անգղիոյ մէջ իրաւարար կամ միջնորդ կանգնած ըլլալուն լուրը սուտ կը հանեն։

— Գաղղիացիք մեծաւ սիրով դրաղած են՝ Գերմանիոյ տրուելիք դանձուն հանգանակութեամբ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՔ ՕՐԻՈՐԴ ԼԱԳԷՆԹԻՆԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ԳՐԻԳՈՐ ՁԻԼԻՆԳԻՐԵԱՆ

Այս ալ Զմիւռնիոյ Տէտէեան մամլէն եղած նշանաւոր և ուշադրութեան արժանի հրատարակութիւն մ՝է, որ կը ծախուի հայ դրավաճառաց քով և Զաքմագճըլար եօդուշու թիւ 10 Տէտէեանց վաճառատունը։ — Գին 18 ղրուշ։

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ ԳԱՂՂԻԱՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ

Ի ՊԷՏՍ ՀԱՑՈՑ

Գաղղիարէն լեզուին ուսման փափաքողաց դիւրութեան համար Երուսաղիմայ վանական մամուլն հրատարակած է այս դասագիրքն, որ գլխաւորապէս երկու մասերէ կբաղկանայ։ Առաջին մասին մէջ կպարունակին դրեր, վանկեր, բառեր, կարճ ասացուածներ՝ հայագիր հնչմամբ և հայերէն նշանակութեամբ միասին։ Իսկ երկրորդին մէջ կպարունակին բարոյական մտածութիւններ և ազգային պատմութենէ ու աշխարհագրութենէ։ Գաղղիարէն թարգմանուած համառօտ ընթերցուածներ։ — Գինն է 100 փարայ։

ՏԻԵԶԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՄ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԷՏՍ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԱՅ

Այս գիրքը որ Ա. Մ. Դարագաշեանի աշխատասիրութեամբը յօրինուած և Ց. Գաֆֆաֆեանի՝ տպարանը տպուած, անոր դրատունը կը ծախուի 6 ղուրիշի, կը բաղկանայ 120 էջէ, և ուսումնական աշխարհագրութեան վրայ խօսող ուրիշ հայերէն գրուածներէն աւելի ընդարձակ ու հիմնական կերպով կը պարունակէ ուսումնական աշխարհագրութեան սկզբունքները։ Անոր մէջ խօսուած է ըստ մարթելոյ պարզ կերպով արեգակնային դրութեան մարմիններուն, այսինքն մոլորակաց և մանաւանդ տիեզերականներուն կատամամբ, ասոնց այլեւայլ շարժումնքն, մեծութիւնը, հեռաւորութիւնը, եղանակաց փոփոխութեան, տարւոյ և օրերու այլեւայլ հաշիւներն անոնց պատճառներովը բացատրուած են։ Աստեղաց և ուրիշ երկնային մարմիններու վրայ ալ քանի մը կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Ունի նաեւ 40 պատկերներով երկու տախտակ։ Հեղինակը հաւատալով թէ ազգային դըպրոցաց այս մասին ծառայութիւն մը կ՚ընէ՝ ուսուցչաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ իր այս աշխատասիրութեանը վրայ։

ԲՕԼԻՆ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ԳՐ. ՄՍԵՐԵԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

ՏԻԳՐԱՆ ՑԱՐՈՒԹԻՆ ՏԷՏԷԵԱՆ

Ա. Տիւմայի այս սիրահարական վէպը կծախուի Զմիւռնիա ի տպարանի Տէտէեան և Պ. Հայրապետ Շահվէքիլեանի դրատունը։ Ի Կ. Պոլիս՝ Տէտէեանց վաճառատունը։ Զաքմագճըլար եօդուշու, և դրավաճառաց քով։ Գին 10 դահեկան։

ՀԱՄԱՌՕՏ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՕՐԻՆԵԱՑ

ԽՈՐԷՆ Վ. ԳԱԲ. ԱՇՐԽԵԱՆՑ

Արմաշի վանական մամլէն դերապատիւ վանահօր հրամանաւ ի լոյս ընծայեալ է Տրամաբանութեան այս դասագիրքը։ Մեծարգոյ ուսուցիչք եթէ անգամ մը ուշի ուշով աչքէ անցունեն այս նոր դասագիրքը, անշուշտ մեզի հետ պիտի վկայեն թէ ասով շատ պարզ և դիւրուսանելի եղած է տրամաբանութեան պիտանի դիտութիւնը, և ազգային վարժարանաց մէջ ընդունուելու արժանի է։ Գինն է 10 ղրուշ և կգտնուի Գալաֆեան դրատունը։

ԱԶԴ

Պոլսոյ և գաւառաց մէջ Փունջի մեծարգոյ բաժանորդաց ոմանք կհարկադրեն ըզմեզ՝ այս անգամ դարձեալ հրապարակաւ խնդրել որ բաւականին անյապաղ վճարել բաժանորդագինը։

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆՋԻ

1. — Միայն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի։

2. — Տարեկան բաժանորդագինն է միայն երկու արծաթ մէճիտ՝ կանխիկ վճարելի թէ մայրաքաղաքիս և թէ արուարձանաց և թէ գաւառաց համար։

3. — Տեղական ու գաւառական թղթատարութեան ծախքը նմանապէս պիտի վճարի։

4. — Հատը 40 փարայ է, և կգտնուի ամեն Հայ դրավաճառաց խանութները և ձեռքէ ծախողներու քով։

5. — Ծանուցման տողը 40 փարայ է մէկ անգամի համար։ Աւելի ածան կըլլայ աւելի անգամներու համար։

6. — Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է գիր ուղղելի առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Ալաճաճեան, Կ. Պոլիս Գիւրքճի խան վերի յարկ թիւ 26։

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ
Հ. Ս. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՍԷՓ ԳԱՎԱՖԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ ԳԻՒՐՔՃԻ ԽԱՆ ՎԱՐԻ ՅԱՐԿ ԹԻՒ 26.